

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ - Η ασυνέπεια της θρησκείας

Πολλά από όσα πράττουμε καθημερινά βασίζονται σε γνώσεις, για τις οποίες εμείς δεν έχουμε εξακριβώσει την αξιοπιστία τους και τα χρονικά όρια της ισχύος τους. Ο τρόπος ζωής και η επιτέλεση κάποιων σκοπών μας δεν διευκολύνονται πάντοτε από την πολλή αναζήτηση και οι διαθέσεις μας κυριαρχούν στη γνωστική μας δραστηριότητα. Σε αυτή την περίπτωση, η χρησιμότητα της γνώσης προέχει από τη θεωρητική βεβαιότητά μας. Διαφορετικά θα χρονοτριβούσαμε απεριόριστα και θα ήμασταν διαρκώς μέσα στην αμφιβολία.

Αυτός είναι και ο συνηθισμένος αντίλογος, που μας αντιπαραθέτουν κάποιои, για να δικαιολογήσουν την εφησυχασμό τους και την αποστροφή τους για την εσωτερική αναζήτηση και το διάβασμα. Έτσι λ.χ. για έναν άνθρωπο που λατρεύουμε, ρέπουμε να αγνοήσουμε και να αμφισβητήσουμε όσα αρνητικά ακούσουμε γι' αυτόν και να διατηρήσουμε τη διαμορφωμένη βεβαιότητά μας. Όταν ο γιατρός μας πει τη διάγνωση του και τη θεραπευτική αγωγή, εμείς συνήθως θεωρούμε χρήσιμο να την ακολουθήσουμε και όχι να ζητήσουμε αποδείξεις και αναλυτικές εξηγήσεις. Εάν χρειαστεί, αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι να ζητήσουμε την άποψη και άλλων γιατρών.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, στις οποίες δεν αναζητάμε την αξιοπιστία της γνώσης -για τον ένα ή για τον άλλο λόγο- και βασιζόμαστε χωρίς επαρκή γνώση, έχουμε την άμεση ή αστόχαστη βεβαιότητα, την οποία ονομάζουμε πίστη ή εμπιστοσύνη. Όταν αυτή η άμεση βεβαιότητά μας είναι για την ορθότητα της άποψης, τότε την πίστη τη λέμε καλή, ενώ αντιθέτως τη λέμε κακοπιστία. Η πίστη μπορεί να αποδειχθεί εύστοχη ή το αντίθετο και να κατευθύνει την επιστημονική γνώση. Ωστόσο δεν παύει να είναι μια βεβαιότητα βιαστική και με ανεπαρκή γνώση.

Η πίστη χωρίς όριο και αμφιβολία είναι αντίθετη προς την αναζήτηση και επιφέρει σύγχυση. Αντιθέτως, η εξέλιξη της γνώσης και η αναζήτηση με σκοπό τη βεβαιότητα δημιουργεί τη βεβαιότητα μέσα από την εξακριβωμένη γνώση. Περιορίζει ολοένα περισσότερο το χώρο της πίστης και αφήνει εκτός πραγματικότητας όποιον δεν μπορεί να ακολουθήσει τα βήματά της και επιμένει να διατηρεί μια αβάσιμη πίστη, που η επιστήμη έχει δώσει τη θέση της σε

μια γνώση με λογική βεβαιότητα. Η αντίθεση της άκοπτης, βεβιασμένης και πρόχειρης βεβαιότητας με τη φιλοσοφική και επιστημονική αναζήτηση είναι καθαρή. Υπό αυτήν την έννοια, η μεγάλη μας διαφορά με τη θρησκεία επικεντρώνεται στην παραπάνω γενική αντίθεση. Αυτή μας επιβάλλει να αμφισβητούμε, να απορρίπτουμε και να μην υπολογίζουμε τις απόψεις, τις διαπιστώσεις και τις μυθοπλασίες, οι οποίες ξεφεύγουν από τα όρια της λογικής ή προσδιορισμένης βεβαιότητας και πολύ περισσότερο όταν έρχονται σε σύγκρουση με την εμπειρία.

Οι μεγάλες γνωστές θρησκείες, ο Χριστιανισμός, ο Μουσουλμανισμός, ο Βουδισμός, ο Ινδουϊσμός, ο Κομφουκιανισμός, όπως και μερικές άλλες μικρότερες, βασίζονται σε ιστορικά γεγονότα, σε μαρτυρίες και σε διδασκαλίες φιλοσόφων και σπουδαίων ανθρώπων, που επηρέασαν την τότε κοινωνική πραγματικότητα και βρήκαν από τότε συνεχιστές. Οι διδασκαλίες τους διαδόθηκαν προφορικά, γράφτηκαν, μεταφράστηκαν, διορθώθηκαν, αναλύθηκαν, εξελίχθηκαν, επιβλήθηκαν, υποστηρίχθηκαν με τη συνεισφορά νεότερων στοχαστών και μαθητών και τα βιβλία που τις περιέχουν θεωρούνται ιερά.

Μία πρώτη ανάγνωση των αρχαίων θρησκευτικών διδασκαλιών αρκεί, για να διαπιστώσουμε την ελάχιστη επιστημονική γνώση εκείνων των διδασκάλων και την παράδοση στην άγνοια με αντάλλαγμα την αυταπάτη της εξασφάλισης και της βοήθειας από μία φανταστική υπεράνθρωπη ύπαρξη. Ο λόγος τους περιστρέφεται υπερβολικά γύρω από την ανθρώπινη ύπαρξη και τις κοινωνικές σχέσεις, ενώ η επιστημονική γνώση είναι ανύπαρκτη. Αυτό δείχνει πως η ανάγκη για ειρηνική συμβίωση, δικαιοσύνη, προστασία και για τη διασφάλισή τους οδηγεί τους ανθρώπους να διατυπώνουν ηθικές εντολές και κανόνες και για να έχουν ισχύ, επιστρατεύουν συγκινητικά και όμορφα λογοτεχνικά σχήματα, απειλές, υποσχέσεις για ανταμοιβές, προνοητικές απαντήσεις για τους αμφισβητίες και τους ανυπάκουους, μύθους, παραδείγματα, ακόμα και το ψέμα.

Ειδικά οι δύο μεγαλύτερες θρησκείες της Γης, επέτυχαν να συσκοτίσουν την ηθική σημασία της γνώσης και της διάνοιας και πώς επηρεάζουν διαρκώς την πορεία της ζωής. Η εξήγηση γι' αυτό το ιστορικό φαινόμενο της υποβάθμισης βρίσκεται στον αισθησιοκρατικό προσανατολισμό του ανώριμου ανθρώπου και στη μεγάλη άγνοια για τη σχέση της αόρατης διανοητικής δραστηριότητας και των αισθήσεων με το νόημα της ζωής. **Το πιο αδύνατο σημείο αυτών των μεγάλων θρησκειών ήταν εξ' αρχής και ολοφάνερα η υποβάθμιση**

του ρόλου της γνώσης, της εμπειρίας και του στοχασμού για τη ζωή. Ενώ η καθημερινή ζωή μας, η σχέση μας με τους άλλους ανθρώπους και η συμπεριφορά μας ρυθμίζονται και επηρεάζονται διαρκώς από τις διανοητικές πράξεις μας. Η ίδια αυτή η υποβάθμιση επέτρεψε την αναβάθμιση εκείνων των τοπικών κοινωνικών γεγονότων και έθρεψε την παράνοια και τη φαντασιοκοπία για πολλούς αιώνες. Διδασκαλίες τόσο φτωχές σε γνώση, με επιπόλαιη άποψη για τον προορισμό της ζωής επί της Γης, περιφρονητικές για την εμπειρία, οι οποίες προβλήθηκαν με υπεροψία σαν την τελειότερη αλήθεια, σαν θεόπνευστη και ιστορική μαρτυρία και είχαν την απαίτηση να ανυψώσουν ηθικά τον άνθρωπο ως δια μαγείας, με την εξυπηρέτηση συμφερόντων και παραβλέποντας την αδυναμία τους! Δεν αντανακλά καθόλου τη νοημοσύνη, ενώ αντιθέτως αποτελεί ένα κακό σημάδι διανοητικής τύφλωσης, ισχυρογνωμοσύνης, μισαλλοδοξίας, αμάθειας και εγωισμού, ότι οι περισσότεροι κάτοικοι του πλανήτη Γη, ακόμα και στην ψηφιακή εποχή μας, εκείνοι απηχούν ένα κοινά αποδεκτό "πακέτο" απόψεων και απαντήσεων -για το ρόλο της ζωής στο Σύμπαν και στη Γη, για την ψυχή και την συμπεριφορά του ανθρώπου και για ένα πλήθος φιλοσοφικών και επιστημονικών ζητημάτων- με τη Χριστιανική ή τη Μουσουλμανική θρησκεία τους. Ιδιαίτερα οι κάτοικοι του δυτικού ημισφαιρίου της Γης (κυρίως στην Ευρωπαϊκή και στην Αμερικανική ήπειρο).

† *Η ισορροπία που παρατηρούμε στις φυσικές μεταβολές, στο φυτικό και στο ζωικό βασίλειο, μπορεί να μας εντυπωσιάζουν. Όμως το γενικευμένο φαινόμενο, η ζωή να επιβιώνει σκοτώνοντας άλλα είδη ζωής, κανένας λογικός άνθρωπος και ίσως κανένας ευαίσθητος δεν μπορεί να το προσπεράσει. Η ζωή στον πλανήτη Γη, πριν ακόμα να εμφανιστεί ο άνθρωπος, έχει ένα πολύ βίαιο και αιματοβαμμένο παρελθόν. Πολύ πριν από το φυσικό θάνατο, η πλειονότητα των ζωντανών οργανισμών μαζί και ο άνθρωπος πέφτουν θύματα ισχυρών δυνάμεων, από άψυχα και από έμψυχα σώματα. Ακόμα και αν υποθέσουμε, ότι ο Θεός έχει εξασφαλίσει την ανάσταση σε άλλους κόσμους δεν παύει να είναι μία τρομερή αδικία, οι ζωές να χάνονται με τόση ευκολία και αναισθησία. Δεν σκεπτόμαστε όπως ο Θεός, όμως δεν είμαστε τόσο τρελοί και ανόητοι για να αδιαφορούμε εμπρός στο φαινόμενο του τυχαίου και πρόωρου θανάτου. Κανένα θεϊκό σχέδιο και κανένας σκοπός δεν θα θέλαμε να στερήσει τη δική μας ζωή και των αγαπημένων μας, αφού εξάλλου η ζωή μας είναι τόσο μικρή και για λύπηση!*

Όταν μία δοξασία, την οποία εύκολα μπορεί να την αμφισβητήσει με εύστοχες διαπιστώσεις ακόμα και ένας νεαρός, αυτή επιβάλλεται εκβιαστικά, καταπιεστικά ή καταφέρνει να γίνει αποδεκτή και να εξαπλωθεί, όχι με τη δύναμη της αξιοπιστίας και της θεωρητικής συνέπειας αλλά με την αδυναμία της

άγνοιας των ανθρώπων, με τους πιο γελοίους και με τους πιο τραγικούς τρόπους, τότε δικαιολογημένα δημιουργείται αποστροφή για τη θρησκεία και αντίδραση. Θα πρέπει κανείς να έχει μία δόση παραλογισμού και περιφρόνηση της εμπειρίας για να μην αποδέχεται τα μεγάλα λάθη, την ασυνέπεια και τις ελλείψεις της διδασκαλίας τους και τη μεγάλη ζημιά που επέτυχαν με γελοίο έως τραγικό τρόπο στην κοινωνία και στον πολιτισμό, παράλληλα με την επιδιωκόμενη θετική επίδρασή τους.

Οι θρησκείες που είναι γνωστές διαμορφώθηκαν στην πορεία του χρόνου θεμελιωμένες επάνω σε ανθρώπινες διδασκαλίες, σε γραπτά κείμενα και σε λαϊκές παραδόσεις. Οι θέσεις που υποστηρίζουν και οι αρχικές απόψεις γύρω από τα σημαντικά ζητήματα της ανθρώπινης συμπεριφοράς, του νοήματος της Ζωής και του προορισμού του ανθρώπου, όπως εκφράστηκαν αρχικά δεν ήταν βασισμένες σε επιβεβαιωμένες απαντήσεις για αυτά τα δύσκολα και μεγάλα ζητήματα, όπως επιχειρούν να δώσουν η Φιλοσοφία και η Επιστήμη. Δεν ήταν ακριβείς συλλογισμοί και απόψεις διατυπωμένες χωρίς κενά, με αποδείξεις, με συγκέντρωση πολλών επιχειρημάτων, με νεότερες επιστημονικές ανακαλύψεις, με την πιο εύστοχη απόδοση των νοημάτων, με πολλές εξηγήσεις. Δεν αναδεικνυαν νέα ζητήματα και δεν έθεταν νέα ερωτήματα με σκοπό την πιο πέρα αναζήτηση και γνώση.

> Επομένως, για να ακολουθήσει κάποιος μία θρησκεία πρέπει να αποδεχτεί σαν αξιόπιστα όσα ειπώθηκαν ή γράφτηκαν από τους πνευματικούς ηγέτες της και να μην αμφιβάλει για τις καθοριστικές θέσεις της.

Οι θρησκείες επιτρέπουν την παρεξήγησή τους, την αμφισβήτησή τους, μας οδηγούν σε αναρίθμητες απορίες και να διανοηθούμε για υποθετικά και ανούσια ζητήματα, χωρίς να φθάνουμε ποτέ στο σκοπό μας. Στην πορεία του χρόνου και μέχρι σήμερα, πολλοί επιχειρήσαν να αναλύσουν, να υποστηρίξουν, να αντλήσουν συμπεράσματα και να δώσουν κάποιες εξηγήσεις για να προσδώσουν περισσότερη αξιοπιστία στο δόγμα που αποδέχτηκαν και σαν ανταπάντηση στις αμφισβητήσεις. Σε αυτή την προσπάθεια υπάρχει ο κίνδυνος της παρερμηνείας και της διαφωνίας, αλλά σε πολλές περιπτώσεις η προσπάθεια είναι επιτυχημένη και με αξιέπαινη λογική¹. Ωστόσο είναι γελοίο και

¹ Εδώ κολλάει το σχετικό απόσπασμα από ένα άρθρο του Βασίλη Ραφαηλίδη με τον τίτλο "Ο λογικός θεός του Αβερρόη" στην εφημερίδα Έθνος 17 Μαΐου 1998 : « Οι θεολόγοι μπορεί να χρησιμοποιούν με επιτυχία τη λογική σαν μέθοδο για την ανάλυση των προβλημάτων που τους απασχολούν, όμως κατά κανόνα μισούν τη λογικότητα. Άλλο λογική και άλλο λογικότητα. Η λογικότητα αναφέρεται στη σχέση πράγ-

ανόητο να επιμένουμε να ορίσουμε και να καθορίσουμε τις ιδέες που εκφράζουν τα γραπτά θρησκευτικά κείμενα και να προσπαθούμε να σκεφτούμε με τη συνέπεια και αναλυτικά, όπως σε μια επιστημονική έρευνα για να καταλήξουμε, ότι τα αρχικά κείμενα είναι αξιόπιστα ή θεόπνευστα και δίνουν όλες τις απαντήσεις! Όλες οι νεότερες ανακαλύψεις χρησιμοποιούνται και τα επιστημονικά βιβλία αντιγράφονται για να ενισχυθεί μια εύκολη άποψη, η οποία εκφράστηκε μέσα σε ένα μυθιστόρημα, όπως λ.χ. η άποψη ότι ο κόσμος έχει ένα Δημιουργό. Μετά, γίνεται το παράλογο άλμα, να συμπεραίνουν ότι και οι υπόλοιπες απόψεις του μυθιστορήματος και οι σχετικές σκέψεις είναι επίσης σωστές. Γίνεται ακόμα περισσότερη κατάχρηση, να εμφανίζονται τα πρόσωπα που στήριξαν, ανανέωσαν και επέκτειναν τις πρώτες σκέψεις του μυθιστορήματος ότι είχαν σκεφτεί σωστά, ότι ήταν σοφοί άνθρωποι, θεοί, προφήτες, απόστολοι ή άγγελοι του θεού και όσα έλεγαν ήταν η αλήθεια.

Πάντως, όταν η πίστη μας βασίζεται σε απόψεις αβάσιμες, αμφίβολες, ανακριβείς και ψεύτικες, τότε κινδυνεύουμε να τη χάσουμε, αν ανακαλύψουμε πως ανατρέπεται αυτός ο φαντασιόπληκτος τρόπος υποστήριξης. Αλλά, ο κίνδυνος να χάσουμε την πίστη μας υπάρχει για τον ίδιο λόγο, που οι θρησκείες τη δημιουργούν με την κατάχρηση του λόγου και με την έμμεση παραπλάνηση της ανθρώπινης διάνοιας.

Μήπως έχεις την εντύπωση, ότι με την πίστη στη θρησκεία σου, με τη λατρεία στο θεό της θρησκείας σου και με τις καλές πράξεις σου εξασφαλίζεις καλύτερο μέλλον στην επίγεια ζωή σου και ευνοϊκότερη τύχη; Δυστυχώς, η καθημερινή εμπειρία επιβεβαιώνει ότι αυτό δεν συμβαίνει! Δυστυχώς, διότι θα γνωρίζαμε τον πιο βέβαιο τρόπο για να περάσουμε πιο όμορφα τη ζωή μας. Να είσαι έτοιμος να σε βρει χειρότερη τύχη από αυτή ενός κακούργου!

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ - Η λογική της θρησκείας

ματος και σκέψης για το πράγμα, ενώ η λογική αναφέρεται στους συλλογισμούς καθαυτούς, δηλαδή στη συμφωνία του λόγου με τον εαυτό του. Έτσι, ο θεολογικός, ακόμα και ο μυστικιστικός λόγος, μπορεί να είναι υποδειγματικά λογικός όταν διατυπώνεται σύμφωνα με τους κανόνες της τυπικής λογικής. Όμως είναι καταφάνερα παράλογος όταν παραπέμπει σε πράγματα ή γεγονότα εξόφθαλμα μη λογικά, όπως γίνεται με το λόγο του τρελού...»

Δεν πρέπει να συγχέουμε την πίστη στο Θεό με την πίστη στην ύπαρξή του. Η πρώτη είναι ένας τρόπος ζωής καθορισμένης από τη γνώση και τη διαρκή βεβαιότητα για την ύπαρξή του και σε συμφωνία με τη θρησκευτική διδασκαλία. Σε μερικές περιπτώσεις που κάποιος απορρίπτει την ύπαρξη του Θεού, ασυναίσθητα του απλώνει το χέρι. Αυτό μπορεί να συμβαίνει, όταν αναγνωρίζουμε πραγματικά τη δική μας μικρότητα, με την αποκόλλησή μας από όσα μικροπράγματα και προσωρινές καταστάσεις μας απομακρύνουν και με την απαλλαγή από τον εγωκεντρισμό. Αντιθέτως, μπορούμε να πιστεύουμε ότι υπάρχει ο Θεός –είναι το πιο συνηθισμένο- χωρίς αυτό να επηρεάζει σε τίποτε τη ζωή μας, χωρίς να το θυμόμαστε και ενώ συμπεριφερόμαστε τελείως αντίθετα.

Οι θρησκείες επιχειρούν κατά κάποιον τρόπο φιλοσοφικό να δώσουν **προσωρινές απαντήσεις** στις μεγάλες απορίες του ανθρώπου για το νόημα της Ζωής και του Σύμπαντος και να ρυθμίσουν την ανθρώπινη συμπεριφορά κατά τρόπο, που εξυπηρετεί την ειρηνική συμβίωση και την εσωτερική ασφάλεια. Η θρησκεία είναι το υποκατάστατο του σχετικού τέλους των Επιστημών και της Φιλοσοφίας. Δηλαδή η βεβιασμένη, χωρίς γνώση και αβάσιμη λύση των γενικότερων κοσμολογικών προβλημάτων και ασυνεπώς των ηθικολογικών, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τα πρώτα. Πραγματοποιεί άμεσα -θα λέγαμε και παράλογα- τη λογική επιθυμία πολλών ανθρώπων να ζήσουν προσανατολισμένοι, ν' αξιοποιήσουν την ύπαρξή τους και να την προστατέψουν, ασχέτως αν τελικά αυτό δε γίνεται στην πραγματικότητα ή όπως και όσο θα έπρεπε.

Το πλεονέκτημα των θρησκειών, που τις κάνει να βρίσκουν μεγάλη απήχηση σε αντίθεση με τη Φιλοσοφία είναι η απλοϊκότητά τους. Είναι η Φιλοσοφία για επιπόλαιους και για όσους δεν θέλουν να σπαζοκεφαλιάσουν. Υπάρχει και το συναισθηματικό δέσιμο με τις εμπειρίες από τις διάφορες θρησκευτικές και εορταστικές εκδηλώσεις. Η ισχυρή επιθυμία για την καλύτερη αξιοποίηση της ζωής από τη μια και από τη άλλη, η μυθιστορηματική τους μορφή δημιουργεί την ισχυρή θρησκευτική πίστη, που παρασύρει και «τυφλώνει» τη διάνοια. Όμως, η αβάσιμη, ανεπαρκής και περιστασιακή διαμόρφωση των κοσμολογικών και ηθικολογικών απόψεων, με κατάχρηση του λόγου, με λογοτεχνική μορφή και με προσωπικές εμπειρίες και η σύνδεση της θρησκευτικής διδασκαλίας με την παράδοση και με τα γεγονότα, ήταν λογικό να μην επιτρέψουν την ύπαρξη μιας σταθερής και κοινής για όλους θρησκείας. Ενώ αντίθετως, να επηρεάσουν τη διδασκαλία της για σκοπούς άσχετους προς την ουσία της και ως μέσο εκμετάλλευσης.

Έτσι, σε αντίθεση με την επιστημονική προσέγγιση του κόσμου και σε αντίθεση με τη φιλοσοφική εφαρμογή της λογικής σκέψης, η θρησκευτική διδασκαλία θα μπορούσε να είναι οποιαδήποτε άλλη και μπορούν να διαμορφωθούν άπειρες άλλες θρησκείες αφού μπορούν να γραφτούν άπειρα μυθιστορήματα. Οι σκέψεις και οι απόψεις που περιέχουν διάσπαρτα, ημιτελώς και αξεχώριστα από τα λογοτεχνικά σχήματα δεν χρειάζονται ιδιαίτερη νοητική προσπάθεια για να αμφισβητηθούν, να απορριφθούν και για να φανεί η αδυναμία τους. Η εμφάνιση μίας νέας θρησκευτικής διδασκαλίας με το ίδιο ανακάτωμα φιλοσοφικών σκέψεων μέσα σε μορφή μυθιστορήματος αμφισβητεί την αξιοπιστία των άλλων θρησκειών και αναδεικνύει τα ελαττώματά τους.

Έτσι, λ.χ. στη Χριστιανική θρησκεία, ο ιδρυτής Ιησούς Χριστός δεν είναι μόνο με τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά, είναι ο Θεός ενσαρκωμένος ή ο Υιός του Θεού, έχει υπερφυσικές ικανότητες και αυτός τοποθετείται στο κέντρο της διδασκαλίας με έναν ρόλο που ξεπερνάει αυτόν του προφήτη, του κορυφαίου δάσκαλου και του ιδρυτή της θρησκείας. Στην άποψη αυτή της Χριστιανικής διδασκαλίας απαντά προκλητικά και πιο έξυπνα η άλλη διαδεδομένη θρησκεία του Ισλαμισμού, από την οποία λείπει σχεδόν πλήρως η φιλοσοφική νοημοσύνη. Ο Αλλάχ είναι ο ένας μοναδικός και αιώνιος Θεός, δίπλα στον οποίο δεν υπάρχει κανένας άλλος θεός. Ο Αλλάχ δεν έχει "σύντροφο", ούτε "παιδιά" και ο ιδρυτής του Μωάμεθ (570 ~ 632 μ.Χ.) είναι μόνο ένας θνητός προφήτης, αν και εμφανίζεται με μερικές υπερφυσικές ικανότητες (που εκείνα τα χρόνια ήταν πιο δύσκολο να αποκλειστούν τέτοιες ικανότητες σε έναν άνθρωπο). Στις θρησκείες του Χριστιανισμού και του Ισλαμισμού, ο Θεός είναι διαχωρισμένος από τον κόσμο, υπερφυσικός, δεν μπορεί να γίνει καθόλου γνωστός με την ανθρώπινη σκέψη εδώ στη Γη, είναι ο δημιουργός του κόσμου από το μηδέν, και η δύναμή του είναι απεριόριστη που ξεπερνάει την πιο τρελή φαντασία. Αντίθετα, από αυτές τις αβάσιμες απόψεις των δύο πιο διαδεδομένων θρησκειών, στα πιο αρχαία κείμενα του Ινδουισμού/Βραχμανισμού βρίσκουμε πιο έξυπνες σκέψεις και απαντήσεις που αμφισβητούν και απορρίπτουν τις κεντρικές απόψεις του Χριστιανισμού και του Ισλαμισμού. Στα αρχαία αυτά κείμενα (με φιλοσοφικές σκέψεις και ποίηση που ξεκίνησε μερικές χιλιετίες πριν από την έλευση του Ιησού Χριστού και του Μωάμεθ) ο κόσμος νοείται χωρίς αρχή και τέλος, αιώνιος αλλά σε ακατάπαυστη (και διαδοχική) ανανέωση, ενώ πίσω από την ορατή ποικιλία των φαινομένων και των υλικών πραγμάτων υπάρχει μία κοινή αόρατη ουσία, που μπορεί να έχει και κάποια γνωρίσματα του Θεού. Στον Ινδουισμό/Βραχμανισμό, ο Θεός δεν είναι διαχωρισμένος από τον κόσμο και η σύνδεση του με τη ζωή μας δεν είναι τόσο υπερφυσική, όπως θα πρέπει να τη φανταστούμε για έναν Θεό πιο "απομακρυσμένο" ή πιο διαφορετικό από τον κόσμο. Γι' αυτό έχουν αναπτυχθεί πολλές θρησκευτικές διδασκαλίες για τον

τρόπο με τον οποίο μπορούμε να τον πλησιάσουμε, να τον αισθανθούμε ή να τον γνωρίσουμε, εδώ στη γήινη πραγματικότητα.

Με λίγα λόγια και είναι ένα από τα διδάγματα της ιστορίας, όταν εκστομίζουμε μια άποψη χωρίς να την έχουμε επεξεργαστεί, χωρίς να την έχουμε συνδέσει με φαινόμενα και παρατηρήσεις και χωρίς προοπτική να την θεμελιώσουμε και να βγάλουμε όλες τις συνέπειές της, έτσι περίπου όπως έχει γίνει από τους ιδρυτές των πιο διαδεδομένων θρησκειών και από πολλές μικρές θρησκείες, τότε εύκολα μπορεί οποιοσδήποτε να ξεχωρίσει τα κενά, τα αδιέξοδα, τα λάθη και τις υπερβολές και να εκφράσει τις δικές του διαφορετικές απόψεις. Από εκεί και πέρα, για να διαδοθούν οι νέες απόψεις και να αποτελέσουν θρησκεία χρειάζονται να γίνουν και άλλα κόλπα... και όχι μόνο οι θεωρητικές σκέψεις, αφού τότε θα έπρεπε να είχαν γίνει θρησκεία πολλές αξιόλογες κοσμοθεωρίες, που έχουν διατυπωθεί από τους γνωστούς φιλόσοφους.

† Αφού αποδεχόμαστε τη θρησκεία όπως μας παραδόθηκε και συμφωνούμε με τη διδασκαλία της, χωρίς τις απαιτήσεις της λογικής και της επιστημονικής εμπειρίας, τότε να κατανοήσουμε ότι το ίδιο κάνουν και οι άλλοι που πιστεύουν σε διαφορετική θρησκεία. Μην μας ξενίζει που υπάρχουν διαφορετικές θρησκείες και παραδόσεις, με δικό τους θεάνθρωπο, με άλλο εορτολόγιο, με διαφορετικό τρόπο εκδήλωσης των θρησκευτικών συναισθημάτων και της πίστης. Δικαιούνται και εκείνοι να έχουν τη δική τους θρησκευτική διδασκαλία με την ίδια ασυνέπεια που την έχουμε σκεφτεί και αποδεχτεί εμείς!

Η ύπαρξη των θρησκειών δεν είναι παράλογη ούτε σημάδι πνευματικής ασθένειας. Είναι λογικό και φυσικό να επιζητούμε έναν επαρκή σκοπό για τον προορισμό μας και τις πλησιέστερες απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα, με τις δυνατότητες που διαθέτουμε. Είναι λογικό και φυσικό να αναζητάμε τις αιτίες που διαταράζουν την ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων και που προκαλούν τις πιο άτυχες στιγμές της ζωής. **Θα ήταν παράλογο και αφύσικο** εάν περιμέναμε την εξέλιξη των Επιστημών και τις επιβεβαιωμένες και ολοκληρωμένες απαντήσεις στις μεγάλες φιλοσοφικές απορίες για να αποφανθούμε εάν υπάρχει ο Θεός, σε ποιον ακριβώς Θεό πρέπει να πιστεύουμε και πώς θα επιτύχουμε τους καλύτερους τρόπους συμπεριφοράς. Αυτό που δεν είναι λογικό και αντιθέτως γίνεται πολύ προκλητικό είναι η **ισχυρογνωμοσύνη και η μισαλλοδοξία**. Η διαστρέβλωση της Ιστορίας, η απόκρυψη των αδύνατων σημείων της θρησκείας, η επίμονη αναφορά σε αρχαίες μαρτυρίες, η τυφλή αποδοχή των πιο αμφισβητήσιμων σημείων (όπως για «υπερφυσικές» ιδιότητες), η εκμετάλλευση της υπαρξιακής ανασφάλειας, η συχνή αναφορά στη θέληση του Θεού,

η προσπάθεια να αντληθεί αξιοπιστία με την επίκληση του θεανθρώπου προκαλούν τη δικαιολογημένη αντίδραση.

Μπορούμε να αμφισβητήσουμε στη θρησκεία πολλές περιγραφές και γεγονότα, τα οποία θεωρούνται ιστορικά. Να διαφωνήσουμε με πολλές βασικές απόψεις της διδασκαλίας τους. Σε πολλές περιπτώσεις να διαπιστώσουμε τον παραλογισμό τους, τα αδιέξοδά τους, τα μεγάλα κενά γνώσης και τις υπερβολές τους. Ωστόσο, θα είμαστε μονόπλευροι και άδικοι, αν δεν αναγνωρίσουμε και μία θετική συνεισφορά τους. Αυτή προέρχεται από το φιλοσοφικό τους προσανατολισμό και από τον προβληματισμό, που δημιουργούν γύρω από τον προορισμό και το νόημα της ζωής.

«Αν πάρουμε τις θρησκευτικές διδασκαλίες σαν μορφές της μυθολογικής φιλοσοφίας, σαν απόπειρες του εσωτερικού προσανατολισμού της ζωής και σαν αντίδραση στον εξωτερικό και αισθησιοκρατικό τρόπο θεώρησης των πραγμάτων, τότε θα αξίζουν περισσότερο την προσοχή μας και θα βρούμε έναν επαρκή λόγο για την προδρομική ύπαρξή τους» όπως είχα γράψει επεικώς. σ. 231

Αφαιρέστε τον εσωτερικό προσανατολισμό τους και τον προβληματισμό για τον προορισμό της ζωής και η θρησκεία θα χάσει το δικό της νόημα. Θα απομείνει μία παράδοση για συμβολικές εορταστικές εκδηλώσεις, μία λογοτεχνική ιστοριούλα με διδάγματα για τα παιδιά. Μόνο στις αρχαίες σανσκριτικές γραφές και στον Ινδουϊσμό θα παρατηρήσουμε μία πιο έξυπνη, φιλοσοφική και λογική απόπειρα να συνδυαστεί η Ηθική με τη γνώση του κόσμου και της δημιουργίας του.

Όταν μιλάμε για την Ηθική και τη σχέση της με τη θρησκεία, ίσως δεν πρέπει να αφήσουμε έξω από τη σκέψη μας τους διαχρονικούς συμβολισμούς, τα διαχρονικά μηνύματα της Χριστιανικής διδασκαλίας και την κεντρική της ιδέα. Όπως ήδη έχουμε παρατηρήσει, οι δύο εξαπλωμένες θρησκείες του Χριστιανισμού και η Μουσουλμανική περιέχουν επιπόλαια φιλοσοφία, δηλαδή είναι περιφρονητικές για το ρόλο της υλικής φύσης στην ανάπτυξη της ζωής, αγνοούν τελείως το ρόλο της σκέψης στην ανθρώπινη συμπεριφορά και ψυχολογία, και είναι φιλοσοφικά αδιάφορες για τη θεμελίωση της Ηθικής επάνω σε λογικές σκέψεις και σε παρατηρήσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Όμως ιδιαίτερα η Χριστιανική διδασκαλία, τουλάχιστον έτσι όπως τη διαβάζουμε από τα ευαγγέλια των μαθητών του Ιησού Χριστού, περιέχει τις πιο απλές σκέψεις που αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο της Ηθικής για την ανθρώπινη ζωή και την κοινωνία, σκέψεις οι οποίες εξάγονται όταν αρνηθούμε τον υλιστικό τρόπο

ζωής και τα εγωκεντρικά γνωρίσματα της ανθρώπινης συμπεριφοράς, που τελικά προκαλούν την έχθρα και τη σύγκρουση μεταξύ των ανθρώπων. Στη Χριστιανική διδασκαλία, αμφισβητείται η χρησιμότητα όλων των άλλων ικανοτήτων του ανθρώπου και υποβαθμίζεται το νόημα μιας ζωής που ρυθμίζεται από τις προσωρινές απολαύσεις και με τα προσωρινά επίγεια ανταλλάγματα, όταν ο άνθρωπος δεν έχει στη σκέψη του το μοναδικό Θεό, που είναι ο Πατέρας όλων, όταν ο άνθρωπος δεν έχει επίγνωση της αδυναμίας του και της ανάγκης του να στηριχτεί στο παντοδύναμο Θεό και όταν αντιθέτως αυτός δεν αναγνωρίζει στο πρόσωπο του συνανθρώπου του έναν αδερφό του. Έτσι ο ρόλος της εσωτερικής ύπαρξης και της διάθεσης αναβαθμίζονται, χωρίς να τονίζεται ο καθοριστικός και διαρκής ρόλος της σκέψης για την ανθρώπινη συμπεριφορά και αντίδραση, αφού μάλλον είχε γίνει αντιληπτό ότι η ανθρώπινη σκέψη χωρίς τον εσωτερικό ή θεολογικό προσανατολισμό της μπορεί να κάνει τον άνθρωπο υπερόπτη, αμφισβητία για όλα και σατανικό. Στη χριστιανική διδασκαλία, υπερτονίζονται άμεσα η ταπεινή συμπεριφορά, η αποβολή του εγωισμού μέχρι αυτοθυσίας, η έννοια της αγάπης και η κατανόηση στις διαφορές και στις αδυναμίες των συνανθρώπων, και αυτές είναι αληθινές ηθικές αξίες, στις οποίες φτάνουμε με την απλή λογική.

Η θρησκεία και η Ηθική δεν κινδυνεύουν να ανατραπούν από μία άθρησκεία του κόσμου. Δεν μειώνονται τόσο πολύ από την αμφισβήτηση της ύπαρξης του Θεού, η οποία μπορεί να γίνεται από προκατάληψη ή από μονόπλευρη γνώση των πραγμάτων. Ο κοινός «αντίπαλός» τους είναι η εμπειρική γνώση, που περιορίζεται στις έμμεσες και εξωτερικές σχέσεις των πραγμάτων, στις εξωτερικές τους δυνατότητες και η μεροληπτική εγωκεντρική δράση, την οποία αυτή η εμπειρία τροφοδοτεί (μέσω των αισθήσεων). Με αυτή τη μεροληπτική εμπειρία **αναδεικνύονται και δημιουργούνται οι εξωτερικές δυνατότητες ενώ υποβαθμίζεται ο ρόλος του εσωτερικού προσανατολισμού και της σκέψης για το νόημα της ζωής.** Από τη γνώση των εξωτερικών πραγμάτων, η ανθρώπινη σκέψη αποκτάει δυνατότητες εξωτερικής δράσης και επάνω σε αυτή τη γνώση βασίζονται οι αντίθετες απόψεις προς την εσωτερική αναζήτηση και προς τον εσωτερικό προορισμό της Ζωής. Έτσι, η διανοητική – άμεση σχέση της ζωής με τον εαυτό της και η σημασία για την πορεία της συσκοτίζονται και αντί για αυτογνωσία, ο άνθρωπος παρασύρεται από τις εξωτερικές δυνατότητές του και αποκτάει αυταπάτες.

† Ο άνθρωπος δεν ζούσε σε κανένα παράδεισο για να φοβηθεί μήπως τον χάσει. Οι περιορισμοί και τα προβλήματα προήλθαν από την ίδια τη φύση και με αυτά εξελίσσεται.

«Οι βασικές διαπιστώσεις για την αξιοποίηση της ζωής είναι έτσι απλές, που δε χρειάζεται να μεταχειριστούμε το όνομα «Θεός» για να τις υποστηρίξουμε, όπως και για να υποστηρίξουμε την ύπαρξή του (...). σ. 427

Η ηθική έχει νόημα και βάση στις απλούστερες γενικές αλήθειες: Κανένα μέρος δεν είναι η επαρκής αιτία του εαυτού του, η γνώση των μη αυτοτελών πραγμάτων είναι και αυτή ελλιπής. Επομένως ο καθορισμός των πράξεων μόνο με αυτή τη σχετική γνώση δεν προσδιορίζει μόνο άμεσα και γνωστά αποτελέσματα, είναι μια παράδοση στην τύχη και όταν μετατρέπουμε σε επαρκή λόγο της ύπαρξής μας τις σχέσεις με ένα μέρος της εξωτερικής πραγματικότητας, τότε απομακρυνόμαστε από το Θεό και αυτό έχει τις συνέπειές του. Γι' αυτό η ηθικολογία μπορεί να βασιστεί σαν επιστήμη και υπάρχει επαρκής λόγος για να διαμορφώνει κάποιος ηθικο-φιλοσοφικά τη συμπεριφορά του, χωρίς να έχουμε προσδιορίσει μια έννοια για το Θεό και χωρίς να έχουμε αποδείξει την ύπαρξη του.

Όλα είναι ένα: Τρεις λέξεις με απεριόριστο νόημα, το οποίο θα βρούμε να αναδεικνύουν από την αρχαιότητα οι περίφημες Βέδες και η ελληνική φιλοσοφία, με την ανάλυση των οποίων κονιορτοποιούνται μεγαλόπρεπες θεωρίες, ανατρέπονται πολλές συνηθισμένες ηθικο-πολιτικές απόψεις και καταδικάζεται η ζωή που συμπεριφέρεται αντίθετα. Όλα είναι ένα, το ένα είναι άμεσα αυτοπροσδιορισμένο και κανένα μέρος δεν είναι η επαρκής (ή μόνο άμεση) αιτία της συμπεριφοράς του ούτε των συνεπειών της, ας συμπληρώσουμε. Η δραστηριότητά του μέρους είναι ταυτοχρόνως του συνόλου και ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων προϋποθέτει το σύνολο, ενώ πιο έμμεσα την αλληλεπίδραση πολλών μερών, όχι μόνο μερικές αιτίες ή απομονωμένες σχέσεις φυσικής, χημείας, αστρονομίας, πολιτικής οικονομίας και γενικά των εξειδικευμένων επιστημών. Αν αυτές οι τρεις λέξεις οδηγούν την Ηθική στην εμπειρία, ορίζουν τον επαρκή σκοπό της ζωής, εξηγούν την άγνοια και την αποπροσανατολισμένη διανοητική δραστηριότητα, τότε να συμπεράνουμε μόνοι μας αν έχει νόημα να αποκαλούμαστε «έξυπνοι». Με την παράνοια που είμαστε στο όνειρό μας, με την ίδια υπάρχουμε έξω από τον ύπνο με μια σχετική συνέχεια.

Είναι αξιοπρόσεκτο πως από τη γνώση της βασικής άγνοιάς μας για την ουσία των πραγμάτων, για τον επαρκή σκοπό της ζωής, για τη σχέση του λόγου με την ποιότητά της, για την αποπροσανατολιστική δυνατότητα της γνώσης και για τη σημασία της φιλοσοφικής δραστηριότητας διαμορφώνονται απόψεις, οι οποίες συμφωνούν με αρχαίες θρησκευτικές διδασκαλίες ή περιέχονται σε αυτές. Πραγματικά, αξίζουν το σεβασμό και την προσοχή μας, ακόμα και αν αρνούμαστε την ύπαρξη του Θεού!». σ.440-441

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ - Άθρησκος ναι, άθεος όχι!

دون دين: نعم. ملحد: ما من!

Για να διαμορφωθούν απόψεις για το νόημα της ζωής και τον προορισμό του ανθρώπου δεν είναι ανάγκη να αναφερθούμε στο Θεό και στη θρησκεία. Θα ήταν πιο λογικό να αποφεύγουμε την ανάμιξη των τελευταίων και να μην περιπλέξουμε ένα ζήτημα, για το οποίο γνωρίζουμε ότι υπάρχουν πολλές προκαταλήψεις, θεωρίες, η πιο μεγάλη άγνοια και οι πιο εύκολες αμφισβητήσεις.

Γνωρίζουμε πόσο δύσκολο είναι να αναγνωριστεί μία διαφορετική άποψη για το Θεό και ότι αντιθέτως, θα δημιουργεί προβλήματα μία τέτοια προσπάθεια. Μπορούμε να πούμε συγκρατημένα, υπάρχουν πολλές ενδείξεις για την Ύπαρξη του Θεού και ότι η Ηθική με εσωτερικό προσανατολισμό της Ζωής σχετίζεται άμεσα με εκείνη.

Αν ακόμα λάβουμε υπόψη τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί στο χώρο της Φιλοσοφίας κατά τη μακραίωνη ιστορία της τότε θα ξεπεράσουμε το εκβιαστικό δίλημμα «θρήσκος ή άθεος». Η ακριβέστερη άποψη για το Θεό και η απόδειξη της Ύπαρξης του δεν βρίσκεται αναγκαστικά σε μία από τις υπάρχουσες θρησκείες. Μπορεί οποιοσδήποτε να δηλώσει με συνέπεια άθρησκος, χωρίς αυτό να σημαίνει αθεϊσμό. Εξάλλου δεν πρέπει να συγχέουμε την πίστη σε ένα καθορισμένο Θεό (σύμφωνα με τη θρησκεία ή με κάποια φιλοσοφική θεωρία), με την πίστη γενικά στην ύπαρξή του. Ας μας επιτραπεί, λοιπόν, ο όρος **«ένθεος άθρησκος»**.

Θα επαναλάβω κάτι παρόμοιο που έχω γράψει για τις αστρολογικές προβλέψεις: Γιατί να καταφεύγουμε σε φανταστικούς κόσμους, σε παράλογες σκέψεις και σε αρχαία γεγονότα για να πείσουμε ότι ο Θεός υπάρχει, αφού αυτό το επιχειρούν οι φιλόσοφοι με λογικές σκέψεις και αφού αυτό μπορεί να υποστηριχθεί μέσα από παρατηρήσεις και διαπιστώσεις στην κοινή εμπειρία; Καταφεύγοντας στη φαντασία και σε μαρτυρίες ίσως να ενισχύουμε τη θρησκεία που μας αρέσει και τις αγαπημένες μας παραδόσεις, όμως προκαλούμε τη δικαιολογημένη αντίδραση των άθεων, κάνουμε τη θρησκεία πιο ευάλωτη στη λογική και πιο πειστικά τα επι-

· Για να πιστέψεις στο Θεό δεν είναι απαραίτητο να διαβάσεις τις αρχαίες γραφές. Δεν είναι απαραίτητο να εμπιστευθείς όλες τις πληροφορίες έτσι όπως αυτές έχουν καταγραφεί από τους θρησκευτικούς αγωνιστές και τους ιεροκήρυκες.

· Δεν είναι απαραίτητο να επιλέξεις μια θρησκεία και να απορρίψεις τις υπόλοιπες. Πρέπει μία απ' όλες τις θρησκείες να είναι η αληθινή και οι υπόλοιπες παραπλανητικές και διαβολικές;

· Η σχέση σου με το Θεό δεν θα διαταραχθεί όταν αμφιβάλλεις και όταν ερευνάς για την αλήθεια και όταν αμφισβητείς την αξιοπιστία των πνευματικών ανθρώπων. Μάλλον, αντίθετα αυτή η σχέση θα γίνει πιο ευνοϊκή, αφού ένας αληθινός Θεός δεν μπορεί να εναντιώνεται στην αλήθεια και να επιδιώκει την παραπλάνηση.

· Η σχέση με το Θεό δεν θα διαταραχθεί αν αλλάξεις το όνομα του Θεού και την ηχητική χροιά της έκφρασης. Ούτε θα διαταραχθεί αν δεν εφαρμόζεις τις οδηγίες των ιερών γραφών, οι οποίες εμφανίζονται σαν δοσμένες από τον ίδιο τον Θεό, ενώ αυτές είναι γραμμένες από ανθρώπινο χέρι και με ανθρώπινο πνεύμα.

· Η σχέση με το Θεό δεν θα διαταραχθεί αν σκεφθείς ειλικρινά και χωρίς υπεροψία, ότι δεν γνωρίζεις πώς σκέφτεται ένας Θεός και τι αυτός θα ζητούσε από τους ανθρώπους. Δεν θα διαταραχθεί η σχέση αν παραδεχθείς, ότι πάντα μερικοί άνθρωποι σε διαβεβαιώνουν ότι είδαν το Θεό, τον άκουσαν, ότι αυτοί είναι οι προφήτες και οι απεσταλμένοι του και αυτοί μόνο είχαν την ιδιαίτερη τύχη να τους επιλέξει ο Θεός. Ενώ ο ίδιος ο Θεός δεν έχει εμφανισθεί ποτέ για να σε πείσει με οποιονδήποτε τρόπο και η όποια μεταμόρφωσή του είναι μια απλή άποψη με ανθρώπινο δόλο, για να προσελκυστούν περισσότεροι πιστοί.

· Δεν χρειάζεται να διαφωνήσεις και να αντιπαρατεθείς για την ερμηνεία των λέξεων και των πράξεων όπως έχουν καταγραφεί στα ιερά βιβλία. Ένας αληθινός Θεός θα σε εκτιμήσει από αυτές τις αναλύσεις των λέξεων και των νοημάτων;

· Ένας αληθινός Θεός δεν μπορεί να εκτιμά την πίστη σου, σαν να ήταν αυτός ένας ιδιοτελής άνθρωπος. Ο Θεός δεν θα φανεί πιο ευνοϊκός και φιλικός όταν εμείς προσπαθούμε να προσελκύσουμε νέους πιστούς στη δική μας θρησκεία. Ακόμα χειρότερα, ο Θεός μάλλον θα ήταν αρνητικός, όταν εμείς καλλιεργ-

γούμε τη μισαλλοδοξία και προκαλούμε εχθρικές σχέσεις με τους πιστούς μιας άλλης θρησκείας.

· Αν εσύ απολαμβάνεις μερικά πλεονεκτήματα από τη συμμετοχή σου σε μια θρησκευτική ομάδα ή από την υποστήριξή σου (όπως γίνεται γενικότερα όταν είμαστε μέλη και σε άλλες ομάδες λ.χ. πολιτική), αυτή η ευνοϊκή σχέση σου δεν αποδεικνύει τον καλό προορισμό της ομάδας και δεν εξηγείται από την αξιοπιστία της φιλοσοφίας της.

ΑΘΡΗΣΚΟΣ ΝΑΙ, ΑΘΕΟΣ ΟΧΙ ! Η δύναμη της γνώσης

Όταν ένας άνθρωπος, βάλει στον τρόπο ζωής του τη φιλοσοφική αναζήτηση, όταν εκτιμήσει το σπουδαίο ρόλο της σκέψης για τη γνώση και για τη ρύθμιση της καθημερινής ζωής του, όταν αυτός ενδιαφέρεται και φροντίζει να ενημερώνεται σωστά και χωρίς φραγμούς, όταν πιστεύει στη δύναμη της γνώσης και στην ανάγκη να γνωρίζουμε την αλήθεια ώστε να μπορούμε να επιλέγουμε και να αποφασίζουμε σωστά, τότε αυτός ο άνθρωπος έχει βάλει μέσα στην ψυχή του τις πιο πολύτιμες ηθικές αρχές, ακόμα και αν δεν το έχει αντιληφθεί από τέτοια οπτική γωνία.

Με αυτές τις ηθικές αρχές δεν θα αφήνουμε ποτέ χαλαρό τον εαυτό μας να εκφραστεί με 100% βεβαιότητα χωρίς αποδεικτικά στοιχεία και να ισχυριστεί απόψεις, που δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν και να κατανοηθούν απλά και με σαφήνεια. Με την ύψιστη αξία της αναζήτησης, της έρευνας, του σεβασμού προς τη γλώσσα και τη γνώση, με το σταθερό ενδιαφέρον για την πνευματική καλλιέργεια, με τη φροντίδα για σωστή και πολύπλευρη πληροφόρηση, με την ιδιαίτερη προσοχή ώστε να διακρίνουμε το βέβαιο από το πιθανό και το απίθανο, δεν θα επιτρέψουμε ποτέ να πέσουμε θύματα οποιασδήποτε πλάνης ή συνειδητής εξαπάτησης, είτε αυτή προέρχεται από θρησκευτικές διδασκαλίες είτε από επιστημονικές έρευνες. Δεν θα υποτιμήσουμε την εμπειρία και τη πληροφορία ούτε θα υπερεκτιμήσουμε τη θεωρία και τις αρεστές απόψεις. Πολύτιμος οδηγός και πηγή ελπίδας για την πορεία μας στη ζωή θα είναι η αμερόληπτη και ερευνητική σκέψη μας, που θα απαιτεί γνώση των πραγμάτων και βεβαιότητα με αναμφισβήτητες παρατηρήσεις και ανεξάρτητα από τις προσωπικές επιθυμίες μας.

Σε τελική ανάλυση, δεν θα δεχτούμε ποτέ να βασίσουμε τις σκέψεις μας και τη ζωή μας σε πληροφορίες και σε απόψεις που δεν είναι 100% ασφαλείς και που τίποτα δεν αποκλείει να διαψευστούν γρήγορα. Δεν θα θεοποιήσουμε και δεν θα λατρέψουμε κανένα πρόσωπο, κανένα υλικό αντικείμενο και καμία ιδεολογία, οσοδήποτε μεγάλη είναι η επιρροή τους, οποιαδήποτε η ιστορία τους και η επιτυχία τους και όσο κοντά στην αλήθεια φαίνονται να πλησιάζουν.

Μπορούμε σαν αμερόληπτοι να βρούμε λόγους για να χρησιμοποιήσουμε σύμβολα, να δεχτούμε ορισμένες τυπικές διαδικασίες, να ανεχτούμε κάποιες μορφές θρησκευτικής έκφρασης και να κατανοήσουμε την ανάγκη για καθοδήγηση, όμως πάντοτε με την επίγνωση του ρόλου της γνώσης για τη γνώση και τη ζωή και της απαίτησης να βασιζόμαστε στην εξακριβωμένη αλήθεια. Η βιαστική απόρριψη ή αποδοχή, η τυφλή εμπιστοσύνη, η μεγάλη προσδοκία ή η απόγνωση χωρίς λογική και δυνατότητα πρόβλεψης, η εκτίμηση επηρεασμένη από τα προσωπικά ευχάριστα ή δυσάρεστα βιώματα, ο σχηματισμός βέβαιης άποψης με μερικές ενδείξεις και οι εντυπώσεις χωρίς την επέκταση της σκέψης στις πιο πέρα σχέσεις των πραγμάτων και στις εξελίξεις τους, αυτά πρέπει να τα ξεχάσουμε και να τα ακούμε με έκπληξη, όταν θα διδασκόμαστε την ιστορία.

Θυμηθείτε να κοιτάξετε ακόμα:

ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΖΩΗ | ΑΠΟΡΡΙΨΗ | ΘΕΟΣ & ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

© Κ. Γ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗΣ

Οι σελίδες για την ανωριμότητα της θρησκείας έχουν συμπεριληφθεί σε βιβλίο με τον τίτλο:

ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

και με υπότιτλο:

ΠΝΕΥΜΑ, ΘΕΟΣ, ΥΛΗ & ΚΟΣΜΟΣ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ISBN 978-960-93-2431-1 (Στην αρχική έκδοση)

Τελευταία ενημέρωση: 11/2015

Ο αριθμός σελίδας σε μερικές σειρές με πλάγιους χαρακτήρες είναι αποσπάσματα από το βιβλίο "Η Θεολογία της Επιστήμης" ©2000